

riksdagen sig inställer, skall, för hvarje dag han uteblifver, vara förlustig 7 R:dr 50 öre af arfvodet.

Om remiss till Konstitutions-Utskottet anhålles vördsamt.

Stockholm den 27 Januari 1869.

M. G. Wallén.

N:o 210.

Af Herr C. Orre: Om meddelande af vissa föreskrifter i afseende å utarrendering af jord å landet.

Långt förr än de i rikets södra delar under förlidet år förefallna tvistigheter förspordes emellan en del godsegare och deras brukare i anledning af de sednares vägran att utgöra åtagen dagsverksskyldighet för åboende hemman och lägenheter, under förmenande af egande- eller åtminstone åborätt till desamma, har min uppmärksamhet varit fästad å i mindre skala förefallna likartade förhållanden inom andra trakter af riket, orsakade, såsom jag här nedan vill försöka ådagalägga, af de godtyckliga och obestämda aftal, som vanligen träffas emellan gods- eller jordegare samt antagne brukare till hemman eller torp beträffande såväl skyldigheten att efter tillsägelse utgöra mans- eller ökedagsverken utan bestämmelse rörande antalet, när eller hvar desamma böra utgöras, som synnerligen deraf, att åboen sällan blir tillförsäkrad åborätt å längre tid utan vanligen endast medgifves att "tillsvidare" bebo och bruka lägenheten.

Vill man emellertid söka åvägabringa rättelse häri, fordrar rättvisan att noggrannt söka särskilja emellan å ena sidan de merendels alldeles obefogade anspråk, som uppstå och af illvillige, okunnige uppviglare understödjas hos en lätt förvillad, egennyttig menighet, rörande inbillad åbo- eller eganderätt till den jord, som innehafves, hvilka anspråk vanligen ytterst föranleda till exseku-

tiva vräkningar med flera åtgärder, hvilka i så många afseenden orsaka sorgliga följder, samt å andra sidan åskådliggöra följderna af det så kallade "hofveriet", eller utgörandet af *obestämd och godtycklig arbetskyldighet*, hvaraf uppkomma flerfaldiga olägenheter, hvilka torde böra undanrödjas.

Utan hänsyftning å någon särskild klass af godsegare i någon viss trakt af riket, desto heldre som förhållandet är nära nog likartadt inom alla delar deraf, der större gods finnas, egarne till dessa må vara frälsemän eller icke, vågar jag påstå, att nästan öfverallt allmän praxis hitintills vid antagandet af brukare å hemman, lägenheter eller torp varit den: *antingen* att brukaren erhållit kontrakt "å obestämd tid eller sålänge han detsamma noggrannt uppfyller och sig för öfrigt obrottsligt förhåller" mot vissa deri bestämda skyldigheter, vanligen utgörande ett visst antal kör- och karldagsverken, att utgöras å tid och ort, som jordegaren bestämmer, samt derutöfver så många dylika dagsverken, som denne påfordrar mot visst utsatt, vanligen lågt pris, hvarjemte brukaren äfven förbindes dels att lägenheten väl vårda och efter laga syn aflemna, dels ock att utgöra diverse andra så kallade extra prestationer å tider, då jordegaren derom tillsäger, *eller ock* att brukaren icke alls erhåller något kontrakt utan blott muntligen af jordegaren utlofvas besittningsrätt tillsvidare af lägenheten mot skyldigheter, som väl aftalas, men helt och hållet bero på egaren att, när han så behagar, obegränsadt öka eller minska samt jemväl godtyckligt bestämma tiden för utgörandet.

Visserligen vill det tyckas, som sålunda fritt ingångna aftal, de må vara skriftliga eller muntliga, böra ömsesidigt respekteras såsom frivilligt träffade, men jag frågar: Hvad vill "fritt" aftal säga emellan en oberoende godsegare å ena sidan och å andra en värnlös, merendels utfattig arbetare, som, för att vinna oundgänglig bostad för sig, hustru och barn, måste underkasta sig de vilkor, godsegaren utan prut dikterar, och i dylika som i så många andra fall är det ju påtagligt, att oberoendet, förmögenheten, verklig eller endast ytlig, är den bestämmande. Min afsigt är emellertid ej att betrakta förhållandena från denna sida, ty förmögenheten har alltid haft, har och får äfven framgent bibehålla sina förmånsrätter, ej heller vill jag lägga jordegarna uteslutande till last att så beskaffade aftal hitintills ingåtts, såsom härledda af häfdvunnen praxis, samt ej förbudna i allmän lag, icke ens påstå, att godsegarne, större eller mindre, i allmänhet förtrycka sina underhafvande, derom erfarenheten i flera fall bär ett alldeles motsatt vittnesbörd, likasom att brukarne rätt ofta icke göra sig förtjenta af den humana behandling, dem vederfares af mången ädel husbonde, utan tvärtom söka undgå fullgörandet af de billigaste fordringar, samt sjelfva ådraga sig de olägenheter, som deraf uppstå; min afsigt är endast, att fästa uppmärksamheten å de beklagliga följder, som i allmänhet orsakas af

förutnämnde praxis, eller att upplåta jord mot obestämd, godtycklig arbetsskyldighet å behaglig tid, och att önska rättelse deri.

Hur är det nemligen i allmänhet utförbart, att en brukare af en annans hemman eller torp icke allenast skall, på sätt honom åligger, kunna fullgöra sin egen behöfliga brukningsskyldighet. utan ock samtidigt, på kallelse af jordegaren, biträda denna med dagsverken och körslor och detta oftast vid påföljd att annars från sin lägenhet vråkas, under just den årstid, då det för brukarens tillvaro vore lika angeläget, att arbetet utgjordes vid hans lägenhet som vid hufvudgården, och måste icke sådana bestämmelser, dervid brukaren, enligt sakens natur, nödgas åsidosätta sina fördelar eller uppskjuta dem till en tid, då de icke mera tjena till något gagn, i längden leda till båda parternas ömsesidiga skada, fastän det skenbart vill tyckas, som jordegarna af bestämmelsen skulle ega fördel? Jag frågar vidare, huruvida det kan anses med ömsesidig billighet vara förenligt, att godsegaren, i följd af det beroende, hvori brukaren sig befinner, såsom saknande kontrakt å bestämda år, kan låta afhysa honom när som helst eller för hvarje år ålägga honom, i den mån han söker genom träget arbete bereda sig bergning och tryggare ekonomisk utkomst, att utgöra förökade onus och sålunda beröfva honom frukten af sitt arbete för att komma en annan till godo, och jag fäster med största allvar uppmärksamheten härvid, på samma gång jag uttryckligen vill hafva uttaladt, att min afsigt icke är eller kan vara att antyda, det brukarens intressen skola ensamt eller ens i första rummet bevakas med åsidosättande af husbondens, hvilket skulle utgöra en orimlighet; fastmera vågar jag förmena, att förhållandena kunna regleras så, att ömsesidig betryggning kan vinnas; men för ernåendet af detta mål är det oundgängligt, att afskaffa all obestämd och godtycklig dagsverksskyldighet, ty häri är roten till en stor del att söka till flera ojemnheter och olägenheter inom samhället, såsom, bland andra, lösdrifveri, bristande arbetshåg, ständigt tilltagande fattigvårdsutgifter för kommunerna, beroende och kryperi samt ökad begär hos arbetsbefolkningen att emigrera till Amerika, för att derstädes gå en oviss framtid till mötes.

Det finnes icke någon godsegare, hvilken ännu saknat åboer till sina hemman, fordringarne å dagsverken eller andra utskylder för dessa må vara huru stora som helst, och ensamt denna omständighet bär vittnesbörd om behovet att söka utstaka en billig gräns, beträffande rätt och skyldigheter emellan sådana godsegare och de oftast utfattige uslingar, hvilka utan val eller betänkande måste antaga den tillflygt, som förefinnes i brist af alla andra resurser; men att orda om helgden af det fria aftalet dylika kontrahenter emellan, innefattar ett hån, som är ovärdigt, så mycket annars förmånen af fritt aftal är att respektera emellan likställda magter.

Erfarenheten bär vittne derom, hurusom välmågan inom kommuner, der

gods icke finnas, vanligen är vida bättre, än der motsatsen eger rum. Det är emellertid icke natura-dagsverkens utgörande i och för sig, som jag klandrar, desto heldre som jag anser utgörandet af sådana inom skälig gräns samt inom i kontrakt bestämd tid snarare innefatta en fördel än tvärtom för medellösa torpare eller brukare, för såvidt åtminstone angår rikets magrare skogsbygder, utan det är den ovissa och beroende, för att ej säga slafviska ställningen, der denna skyldighet är godtycklig, grundad på muntliga aftal eller kontrakter med obestämd besittningstid, som jag vågar förmena åstadkommer flera olägenheter för hela samhället.

Vid upplåtelse på arrende af all jordegendom, tillhörig Kronan eller disponerad af enskilde korporationer, bestämmes, såvidt möjligt är, en besittningstid af minst tjugu år, mot öfverenskommen årlig afgäld. Inga olägenheter, men väl många fördelar hafva förnummits af denna kloka anordning.

Det har, sorgligt att nämna, under sednaste tiotal, varit Sveriges en del gods- och jordegare förbehållet, att i vissa trakter af riket inrätta det så kallade statorparessystemet, förande i släptåg med sig, bland flera andra beklagansvärda följder, äfven den, att antalet hjon i fattigstugan årligen tilltager.

I närvarande tid, då en stor del godsegare såväl af flerahanda ofrivilliga omständigheter, som i synnerhet af utfästa för höga oguldna köpeskillingar, i sammanhang med uppdrifna lefnadsbehof, i vissa delar af landet icke torde underlåta att söka skadeersättning i förökade åligganden från sina underhållande, bör det icke kunna anses obehöfligt att söka ställa missförhållandena under ompröfning till det skäliga afseende, desamma helt säkert påkalla.

På goda skäl hafva Statsmagterna under sednaste 20 åren nästan vid hvarje riksdag sökt lossa från jordbruket den tryckande reservskjutsskyldigheten, hvars förhatliga egenskap synnerligen ligger i det beroende, hvori den skjutsskyldige mindre jordbrukaren befinner sig, och, ehuru detta onus från äldre tider ännu står kvar, för att, efter partiela lindringar, snarligen alldeles afskaffas, så kan likväl detsamma hvarken till sin omfattning eller till sina sorgliga följder jämföras med den obestämda, godtyckliga dagsverksskyldigheten, i sammanhang med oviss besittningstid, genom hvilka sistnämnda förhållanden en stor del af landets arbetare utarmas och snart sagdt förfåas, samt föranleder, om systemet får kvarstå, att arbetsklassen snarare sjunker än höjer sig i materielt och intellektuelt hänseende.

I anledning af hvad sålunda blifvit anfördt, föreslår jag att Riksdagen för sin del måtte besluta en författning derom,

att då nyttjanderätt till jord af egaren eller rätter innehafvare öfverlåtes på annan person, skriftligt kontrakt derom skall upprättas och af vittnen bestyrkas;

att

att den tid, öfverlåtelsen omfattar, skall vara i kontraktet bestämd; och
att, när ersättningen för denna nyttjanderätt skall utgå i dagsverken, kontraktet skall innehålla bestämda föreskrifter så väl om dessas antal och om årstiden, då de skola utgöras, som ock om den gård eller egendom, hvarest de skola förrättas;
allt vid påföljd att aftalet om öfverlåtelsen i annat fall icke anses inför lag gällande.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamligen.

Carl Orre.